

LØNIR OG PRÍSTAL

Rættuliga nógv hevur verið skrivað og tosað um prístalsviðgerð av verkamannalønnum, og kemur hetta fyrst og fremst av teim uppskotum hesum viðvíkjandi, sum hava verið til viðgerðar á tingi.

Nevnd hava verið tøl sum 1,15 oyru, sum higartil hevur verið galdandi, 1,30 oyru, sum varð samtykt, 1,5 oyru, sum arbeidarafeløgini bóðu um og 1,9 oyru, sum ein flokkur setti fram sum broytingaruppskot. Hetta eru alt oyru, sum lønin hjá tímaløntum skuldi hækka fyrri hvørt prístalsstig. Men tað eru kanska ikki øll, sum eru greidd yvir, hvussu nógv hesi tøl muna í mun til tær prishækkanir, sum tey skulu samsýna, og kundi tað tí kanska verið á leið at greiða eitt sindur frá, hvat liggur aftan fyrri hesi tøl.

Sum kunnugt er prístalið í dag 898. Prístalsgrundarlagið, t. v. s. tann peningagædd, sum eitt meðalhúski skal nýta umframt skatt er kr. 26.622,79. Sambært hesi tøl svarar tiskil hvørt prístalsstig til ein livikostnað upp á kr. 29,64, í tí fylgjandi avrundað til kr. 30. Hesi tøl eru sjálvsagt rættuliga teoretisk. Sjálvsagt ber ikki til at rokna út upp á oyru, hvussu nógv eitt húsarhald nýtir. Annars er prístalsútrokningargrundarlagið yvir 20 ára gamalt og tí rættuliga avoldað. Ein viss leiðbeining man tó vera í hesum tølum, og so leingi eingi onnur tøl eru, mega vit halda okkum til teirra.

Um vit ganga út frá t. d. at stoytt sukur fer upp við 90 oyru pr. kg. í meðal, so verður sambært prístalsgrundarlagið roknað við, at eitt húski nýtir 100 kg. pr. ár. Tiskil verður samlaði eykakostnaðurin av sukri 90 kr. fyrri árið, og færi hetta við sær eina prístals-hækkan upp á 3 stig. Um vit 1. oktober frætta, at prístalið er farið upp við 50 stigum, so merkir hetta, at nú er verðið kr. 1.500 dýrari at liva pr. ár.

Her er tað, at prístalsviðgerðin kemur inn í myndina, og skal hon samsýna fólki fyrri teir hækkanir voruprísirnar. Hvussu stór er so tann samsýning, sum teir ymsu stættirnir fáa, og hvussu nógv munar hon sum endurgjald fyrri prívøksturnar?

Vit ginga út frá, at prístalið hækkaði 50 stig, og merkti hetta ein øktan livikostnað upp á kr. 1.500. Um fult endurgjald skal fáast er neyðugt at vinna í fyrsta umfari kr. 1.500 meira. Men við tað, at meirvinningurin verður skattaður, er neyðugt at leggja tann metta skattin afturat. Vit taka sum dømi ávíkavist 1/3, 2/5 og 3/5 av teirra meirinntøku í skatt, so krevja teir fylgjandi eykainntøku fyrri at samsýna hesi 50 prístalsstigini:

Inntøka um	+skatt	
kr. 35.000:	kr. 1.500	kr. 750 = kr. 2.250
65.000:	- 1.500	- 1.000 = - 2.500
145.000:	- 1.500	- 2.250 = - 3.750

Tøluni fyrri skatt eru bert mett og mega takast við fyrirvarni, men tey geva tó eina mynd av viðurskiftunum.

Frá 1. januar fáa tímalønt verkafólk 1,30 oyru í viðbót pr. tíma fyrri hvørt prístalsstig. Um vit rokna við, at eitt arbeiðsár er ca. 2.000 tímar, so verður viðbótin fyrri 50 stig: 2.000 tímar × 50 stig × 1,30 oyru = kr. 1.300. Tað er lætt at siggja, at her restar rættuliga væl í, fyrri at tað skal standa upp og niður.

Heggja vit eftir tæna- og starvsmannalønnum, er myndin hendan, um vit t. d. taka tær lønir, sum vóru galdandi ávíkavist 1.10 73

og 1.4 74, og sum eru fyrri ávíkavist 751 og 801 stig, nevniliga ein vøkstur upp á 50:

1.10 73	1.4 74	
kr. 34.265,88	kr. 36.464,76	+kr. 2.198,88
- 60.574,91	- 64.462,07	+ - 3.887,16
- 136.693,26	- 145.465,02	+ - 8.771,76

Út frá hesum tølum kunnu vit siggja, at stórir munur er á, hvussu dýrtiðin verður samsýnd. Um rugbreyð t. d. hækkar við kr. 100 pr. ár, fær verkamaðurin frá 1. jan. kr. 58 í sam-

sýning. Starvsmaðurin ella tænaumaðurin, sum fær nakað ta somu løn sum ein arbeiðsmaður, fær kr. 98 ella um fulla samsýning. Meðal starvs/tænaumaðurin fær kr. 155 og hin hægstlonti kr. 234. Tað hjálpir tó rættuliga fitt upp á stóðu arbeiðsmannsins, at tingið samtykti at hækka viðbótina til 1,3 oyru fyrri øll prístalsstig oman fyrri 100. Hetta gevur 1,20 kr. afturat um tíman, og eru menn vist fyrirbils nøgdir við hesa loysn. Men sum vist er á, muna hesi 1,3 oyru einki í mun til prívøksturnar, so hetta verður ein spurningur, sum fer at stinga seg upp aftur, so hvørt sum prístalið heldur á við at hækka.

At regulera dýrtiðarviðbótina á hendan hátt, má eisini sigast at vera ein rættuliga óstorsligur háttur at greiða hendan spurning uppá, tá viðbót skal latast fyrri heili 800 stig, sum tað var gjørt nú. Einasta rætta má vera, at verkamenn framyvir verða veittir fulla samsýning fyrri ta øking, sum veruliga fer fram í livikostnaðinum. Ein slik viðbót er rættuliga einfald at rokna seg fram til, og verður tá úrslitið: kr. 2.250:50:2.000 tímar = 2,25 oyru. Hetta vildi verið ein sera rimilug skipan, og rimilgleikin verður bert undirstrikaður av, at fólk í tæna- tess almenna frammanundan fáa fulla samsýning, sum vist á frammanfyri.

Uppskot tjóðveldisflokksins

Sum kunnugt hevði tjóðveldisflokkurin sitt egnu uppskot í hesum máli, og hetta uppskot var, at viðbótin skuldi vera 1,9 oyru og skuldi verða galdandi frá 1. maj í 1971.

Í viðmerkingunum til uppskotið var ongin útrokning av, hvussu nógv hetta uppskotið

kom at merkja í peningi, og einki orð varð annars sagt um, hvussu hendan skipan skuldi setast í verk, tí givið er, at hon vildi ført við sær nógvar praktiskar trupulleikar. Allar lønir hesi gott trý árin skuldu verða roknaðar umaftur. Sjálvuppgávur og álíkingar skuldu verða gjørdar av nýggjum, allar rokningar skuldu skrivast av nýggjum, og allir fiskaprisir skuldu verið roknaðir um. Hvussu lætt hetta hevði fallið, duga fólk kanska sjálvi at meta um.

Tað ber til, at gera eina grova útrokning av, hvussu nógvur peningur samb. hetta uppskot skuldi gjaldast út við afturvirkandi kraft. Samb. útrokningar arbeidsgevarafelagsins hevði hetta uppskot merkt eina meiraútreiðslu upp á minst 25 mill. kr. árliga. Lógin skuldi verða afturvirkandi fyrri trý og ein tróðing ár, so við núverandi prístali verður hetta um 85 mill. kr. Við at taka meðal av prístalinum, sum var galdandi 1. april 1971 og nú, koma vit til, at henda eykarokningin skuldi vera umleið 70 mill. kr.

Uppskot tjóðveldisflokksins segði heldur einki um, hvør skuldi gjalda hesar 70 mill. kr. Tá so er, má vera gingið út frá, at arbeidsgevararnir, sum frammanundan hava gildið ta løn, sum hevur verið ásett, eisini skuldu gjalda hesa eykarokning. Tað er ikki lætt at siga, hvussu hesar 70 mill. kr. skuldu verða býttar millum teir ymsu bólkarnar í samfelagnum, men um vit grovliga meta, at 40% skuldu gjaldast av fiskivinnuni, so verður hetta um 30 mill. kr. Sum kunnugt er skipanin við útrokning av fiskaprisinum í Føroyum tann, at arbeidslönin verður tikin við sum útreiðsla. Tí vildi henda rokningin upp á kr. 30 mill. verði send víðari til tey skip, sum hava avreitt í Føroyum. Um vit meta, at manningarparturin er 40%, so hevði hetta merkt, at okkara fiski- og útróðarmenn skuldu gildið 12 mill. kr. av hesum. Hesar 12 mill. kr. høvdu fiskimenn og útróðarmenn verið kravdir eftir at gjalda aftur, ella skuldi teirra úrtøka minkast við hesum tali í komandi ári. Tað er ikki ringt at meta, at hetta hevði snúð seg um túsundir av krónum pr. mann.

Alt hetta segði uppskot tjóðveldisflokksins einki um, men til alla lukku fyrri okkara fiskimenn og útróðarmenn varð tað heldur ikki samtykt.

Eins prístalsviðbót fyrri øll

Annars skuldi bert ein háttur verið at fáa skil á lønarlagnum her á landi, og tað er, at allir lønarbólkur fáa eins prístalsviðbót. Tá rugbreyð dýrkar, so dýrkar tað ikki meira hjá einum skrivstovustjóra enn hjá einum arbeiðsmanni, og tað er tí einki skil í, at hesin fyrri skal fáa fleiri ferðis so nógv í samsýning fyrri hesa prishækkan enn prishækkannin veruliga er. Roknað verður sjálvsagt við, at ein maður skal hava eina vissa eykaløn fyrri at vera skrivstovustjóri t. d. Sum nú er, hækkar henda viðbót í mun til hækkanina í prístalinum, soleiðis at meira prístalið hækkar, størri fyrimunar er tað hjá honum.

Skulu vit fáa hald á okkara lønarviðurskifti, so má okkurt gerast her.

Annars er at siga um ta loysn, sum lótingið fann fram til, at hon er bert ein fyrirbilsloysn. Tí tá nýtt prístalsgrundarlag verður sett í verk komandi ár, so verður neyðugt at taka henda spurning upp aftur.

Óli Jacobsen

Vallistarnir

í Tórshavnar kommunu til lógtingsvalið 7. november 1974 eru til skjals á skrivstovu Fólkapráttarins, Rektaragøta 2, frá 23.—27. september í ár.

Kæur um gildi vallistanna verða at senda býráðnum skrivliga innan 3. oktober í ár.

Tórshavnar býráð

Prøver og farvekatolog sendes ved modt. af frankeret svarkuvert (90 øre)

Fabrikant J. Nergaard
Bredgade 83 · 7441 Bording · Tlf. 06-881219

Íbúð ella hús

Til býarbólkavørðin, konu hansara og eitt ára gamalt barn skónast vit eftir íbúð ella húsum í Havn frá 15. oktober 1974. Tað er ein fyrimunar um húsin ella íbúðin er møblerað.

Tórshavnar býráð
Býráðsskrivstovan

tlf. 11063